Ленинскэй комсомол 70 сылыгар аналлаах ЮБИЛЕЙНАЙ ЫҺЫАҒЫНАН!

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуут!

САҺА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 76 (6681). | 1988 сыл, Бэс ыйын 25 күнэ. СУБУОТА | Сыаната 3 харчы

Ийэ дойдум кыһа-уола—
Иллээх кэргэн, аймах буолан,—
Доҕордоһуу түһүлгэтин
Долгулдьутун,
дьэргэлдьитиг!

П. Оконешников фотоэтюда.

Айар-тутар дьулууру айхаллыыбыт

И. АНДРОСОВ, ЫБСЛКС райкомун бастакы секретара

Бүгүн Ленинскэй комсомол 70 сылын чиэһигэр Чурапчыта «Ыллаа, туой, эдэр саас!» девиһинэн ырыа уонна спорт түһүлгэтэ тардыллар. Кэрэ-бэлиэ событиеҕа кыттыыны ылла, кэрэ-истэ республика атын оройуоннарыттан үгүс ахсаанналаах делегациялар, ыалдьыттар кэлиталэтилэр. Кинилэр ортолоругар ыалдьыттыгыс чурапчылар доҕордуу Нерюнгри куораттан шефтээхтэрин улахан бөлөҕүн итиитик, истиҥник көрсөллөр.

Бойдэтин кэккэтигэр 2660 чулуу кыргыттары уонна уоллаттары түмэр оройуоннааҕы комсомольскай тэриллэ бүгүнгү бырааһынныгы общественнай олохха уонна производствоҕа кэккэ ситиһиилэрдээх көрсэр. Бу күнүскэ комсомолсттар уонна ыччаттар Бүтүн Союзтаабыт XIX партийнай конференциялаҕа ССКП КК Тезистэрин активнайдык дьүүлэстилэр. Кинилэр уларыта тутуулу бигэтик ойуулэрин көрдөрдүлэр уонна общественнай сайдыыны түргэтэтиигэ быһаччы этиилэри оҥортоотулар. Үрдүкү партийнай форуму көрсө кэккэ үлэ коллективтара ааттаах сылын сорудахтарын толорбуттарын туһунан рапортаатылар. «Мутудай» совхоз Толооннооҕу отделениетын «Маяк» ыччат-комсомольскай ферма коллектива (групкомсорг Ульяна Гоголева) Бүтүн Россиятаабы социалистическай куоталаһыы кыайыылаахтарын ортолоругар аатталла. Үүт ыамыгар ону сэргэ сыл аҥардаабы кирбиндэрин ылбыт Евдокия Андросова кожсордаах Толой Дириҥин «Төрүт» уонна «Чэчир», Карл Маркс аатынан совхоз Үрэх Куоратын «Аартык» (Лена Матвеева), «Мыҥдаҕаайы» совхозтан Кыстык Кутда (Валентин Диодоров) уо. д. а. ыччат-комсомольскай фермалар комсомол 70 сыла туолуутун достойнай бэлэхтээх көрсөр иһин охсуһаллар. Оройуонна барыта 16 ыччат-комсомольскай ферматтан үс тыыныт бириҥэрин кэриҥэ бэдэрээт ньыматынан үлэлиллилэр.

«Хаҥыйах» ыччат-комсомольскай отделение үлэһит ыччаттара туппут 400 суоһуларын сүтүгэ суох ниитэн бостуукка туттардылар. Маҥтан биригэдьир, эдэр коммунист Андрей Турантаев ЫБСЛКС райкомун путевкатынан Югославиялаҕа баран сылыйаан кэлэн, «Хаҥыйахха» кэлэн үлэлиргэ кордоһон республика араас оройуоннарыттан ыччаттар сайабылыанньалара райкомолга кэлэ туралларын.

Нэйилиэннэйин хааччыйыы даҕаны эйгэтигэр ыччаттар быһаарар оруолу ылаллар. Олох-дьаһах оготун производственнай управлениетын «Кэскил» ыччат-комсомольскай сыаҕа (групкомсорг Анна Гуляева), кинн балыыһа (секретарь Вера Коркина), ынбэрэ уэлэҥ (Галина Макарова) уо. д. а. тэриллэлэр эдэр үлэһиттэрэ быйылгы юбилейдаах сылга нуҺаҕаа суох көрдөрүүлэрдээхтэр. «Якутагропромстрой» болуотуннуктара, каменщиктара сүүнүүлэн эмиэ ыччаттар. Тутааччылар объектары үлэҕэ киллэрии графигын тутуһан, былааннарын толорон иһэллэр. Социалистическай куоталаһыыны нодулээччи комсомолсттар, ыччаттар аҕыйаҕа суохтар. Кинилэр ортолоругар водитель Гаврил Эверстовы (Чурапчы), ыанньыксыттар Петр Максимовы (Хатылы), Гаврил Собаннны (Мырыла) уо. д. а. аатталыахха сөп.

Билигин ыччат бары производственнай коллективтара, бириҥдилэн комсомолсттар комсомол 70 сыла туолуутугар пятилетка үс сыллаах былааннарын толорор иһин үлэлиллилэр. Онуоха былырыын комсомол төрөөбүт күнүгэр оройуон активнай ыҥырыыта баар.

Уларыта тутуу кэмигэр үрдүк активность, патриотизм холобурун Хаҥахсыт орто оскуолатын бүтэрээччилэр көрдөрдүлэр. Кинилэр кылаһыынан совхозка үлэлии тахсарга оройуонга ыҥырыы таһаарбыттара. Билигин хаҥахсыттары Хатылы ыччаттара ойоотулар.

Комсомольскай юбилейынан сибээстээн культурнай сырдатар дьаһалтар былаанныахтык ыытыллаллар. Олорго биһигин ыччаттарбыт балачча ситиһиилээхтик кыттыллар. Холобур, Анна Барашкова политическай ырыа Бүтүн Союзтаабы конкурсуугар ситиһиилээхтик кыттыбыт. Соторутаабыта фольклор республикатаабы фестиваалыгар талаанныах ыччаттарбыт лауреат аатын ылылар. Оройуоннаабы Культура дьиэтин «Сардаана» агитбригадата республикаҕа үчүгэй үлэлээбинэн билиннэ. Сорох аатын даҕаны коллективтар ситиһиилэрэ кыратта суохтар.

Аҕыйах хонуктаабыта республика тыа.тын сырдэрин спортсменнарын III оонньууларыгар оройуоммут хамаандата ниҥис мэстэлэннэ. Биһиги бастыг спортсменнарбыт Вячеслав Тимофеев, Афанасий Дьячковскай, Кирилл Захаров, Марфа Кроннюкова уо. д. а. ситиһиилэрин үчүгэйдик билэбит.

Ол эрээри оройуоннаабы комсомольскай тэриллэ иннигэр быһаарыыны эрэйэр проблемалар, үлэҕэ көтүтүүлэр баалларын эмиэ умнуо суохтаахпыт. Активноһы үрдэтиигэ, формализмы туораныыга, кэ.союзнай үлэни уларыта тутуугга, тэрийэр-маассабай үлэни тупсарыыга, дьиссиплиинэлээх буолууга ЫБСЛКС райкомун кэнники пленумнара туруорбут соруктарын халбаҥа суох толоруу эрэйиллэр. Быһата, үлэбит-хамнаспыт улахана—киниибитигэр.

ҮЛЭНЭН БЭЛЭХТЭР

«Мутудай» совхоз Толойдооҕу отделениетын маанньыксыттара Бүтүн Союзтаабы XIX партийнай конференцияны көрсө сыл аҥардаабы былааннарын үүтү маҥыгга 183 тонна оннуттар 206 тоннаҕа, үүтү государствоҕа туттарыыны 160 тоннаҕа, биир фуражнай ыпахтан маҥыгга графигын 717 килограмма 632 килограммынан бу ыйы 10 күнүгэр толордулар.

x x x

Чурапчытаабы лесопункт коллектива Бүтүн Союзтаабы XIX партийнай конференция аҥылыытын көрсө ылыммыт социалистическай эбээнэлиистибэтин чиэстээхтик толордо.

Икки аҥар сыллаах былааннар табаары оноруурга 117,6 бырыһыан, бородууксуйаны батарыыга 118,7 бырыһыан, маҥы таһыыга 105,2 бырыһыан, ол иһигэр түүү маҥын таһыыга 165 бырыһыан толорулуннулар.

Кирбиндэрэ толоруута ордук үчүгэйдик маҥы бэлэмнээччилэр интернациональнай биригэдэлэрэ, маастар М. И. Неустроев, биригэдьиир В. П. Нюньков, лесовоз водителлэрин биригэдьиирэ Н. Н. Романов үс сыллаах былааны 107,3 бырыһыан толортоон ситистилэр.

x x x

«Чурапчы» совхоз Кылаҥнытээҕи отделениетын тракторнай парката XII пятилетка 3 сылыгар 57060 эталоннай гектары оноорор сорудаҕын бэс ыйын 1 күнүгэр 61233 эталоннай гектары оноорон чиэстээхтик толордо.

Отделение чулуу механизатордара И. И. Корюин 4300 эталоннай гектары оноорор сорудаҕын 6133, Е. Н. Миронов итиччэ сорудаҕын 5505, И. И. Коркин 4343,9 эталоннай гектарынан толорон МТЗ тракторларга пятилетка сорудаҕын Бүтүн Союзтаабы XIX партийнай конференцияны көрсө бэс ыйын 1 күнүгэр толордулар.

ДТ-75 трактордаах Н. В. Парфенов 6400 эталоннай гектары оноорор сорудаҕын 6424-нан толорон XII пятилетка 4 сыллаах сорудаҕын аһарда.

ОРОЙУОН СОВЕТЫН БЭҺИС СЕССИЯТА

1988 сыл бэс ыйын 23 к. оройуон Советын V сессията буолла. Сессияҕа «ССКП КК олунньутаабы (1988 с.) Пленумун уураабар олоҕуран уонсай уонна профессиональнай үөрэхтээһин оскуолаларыгар реформаны олохха киллэрии хаамыытын уонна соруктарын туһунан» райсовет исполкомун председателин солбуйааччы Г. Н. Адамов, «Оройуон Советын депутаттарыгар кинрбит наказтары толоруу хаамыытын туһунан» оройуоннаабы былаанныыр комиссия председателэ С. Д. Ноговицын, «Ыччаты кытта үлэҕэ бастаһааннай комиссия үлэтин туһунан» итии комиссия председателэ, райсовет исполкомун иҥ дьаналаҕа отделын начальника В. В. Аржаков дакылааттара дьүүллэһиллилэр уонна туһаннаах быһаарыылар ылылыннылар.

Сессия тэрээһин боппуруостары кордо.

Сессия 30 №-дээх быыбардыыр округуттан оройуон Советыгар депутатынан быыбардаммыт Ноговицын Станислав Дмитриевич боломуочуйатын биторгэтэ.

Сессия райсовет исполкомун чилиэнин уонна райсовет исполкомун председателин солбуйааччыны эбээһинэстэриттэн, атын үлэҕэ барбытынан, Кириллин П. Г. босхолоото уонна райсовет исполкомун чилиэнинэн, райсовет исполкомун председателин солбуйааччынан, оройуоннаабы былаанныыр комиссия председателинэн бигэргэтэн туран, С. Д. Ноговицыны талла.

Сессия народнай контуруол оройуоннаабы комитетын составыгар уларытыыны киллэрдэ. НХОК чилиэннэрин эбээһинэһиттэн П. Г. Кириллин, И. М. Андросов, атын үлэҕэ анаммыттарыттан, босхоломмуттар, НХОК составыгар райсовет исполкомун председателин солбуйааччы С. Д. Ноговицын, ЫБСЛКС райкомун иккис секретаря М. И. Макаров киллэрилиннилэр.

Сессия райсовет исполкомун культураҕа отделын сэбиэдиссэйинэн эбээһинэйиттэн «Мутудай» совхоз парткомун секретарынан быыбардаммыт И. И. Кандинскайы босхолоото уонна райсовет исполкомун культураҕа отделын сэбиэдиссэйинэн «Саҥа олох» хаһыат редакциятыгар корреспонденнынан үлэлээбит Семен Иванович Яковлевы быыбардаата.

Сессия, ЫБСЛКС обкомугар үлэҕэ барбытынан, 92 №-дээх быыбардыыр округуттан депутат Макаров И. К. депутатскай боломуочуйатын уһулла уонна бу округунна эбии быыбарыытарга райсовет исполкомун эбээһинэстээтэ.

Народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтарын бэһис сессиятыттан

ҮҮНЭР КӨЛҮӨНЭ САЙДЫЫТЫГАР — БЫҺАЧЧЫ ДЬЫАЛАНАН КЫТТЫАХХА

Райсовет исполкомун председателин солбуйааччы таб. Г. И. АДАМОВ дакылаатыттан

Дакылаатчыт норуот үөрэҕириитин, идеологическай-политэр үлэни уларыта тутуурга ССКП КК олунньутааҕы (1988 с.) Пленумунан туруоруллубут саҥа улахан соруктары ахтар. Кини оройуонтан Пленум матырыйаалларын дьүүллэйии түмүктэрин, олохтоох Советтар иннилэригэр ССКП райкомун X пленума туруорбут соруктарын туһунан этэр.

Үүнэр көлүөнэни иитии, үөрэтии проблемалара оройуон партийнай, советскай органнарын болҕомтолорун кинингэр тутуллар. Норуот үөрэҕириитин реформатын олохтоох киллэриниэн сибээстээн кэнники сылларга туһаайыллыбакка боппуруостар ССКП райкомун пленумнарыгар, райсовет уонна сельсоветтар сессияларыгар, ССКП райкомун бюротун итиэннэ райсовет исполкомун мунньахтарыгар дьүүллэнилэн, кэккэ дьаһаллар ылыллан тураллар. Оскуолалар, оҕо аҕыс учреждениелэрин материальнай базаларын тэрийиигэ уонна бөҕөргөтүүгэ, үлэ уонна сынньалаҥ лаҕырдарын тутууга кырата суох үлэ ыытыллан кэллэ. Базовай предприятиелар күүстэриниэн идэҕэ үөрэтиигэ барыта 24 кабинет тэрилиннэ. Ол иҥэтэн трактороведениеҕа — 8, сүөһү иитиитин торуттэрин үөрэтиигэ — 6, о. д. а., оскуолаларга толору комплектаах 12 трактор бэриллиннэ.

Алта саастаахтары үөрэтиигэ базаны тутуу былааннаахтык барар. Бүтүн Союзтааҕы XIX партийнай конференцияны көрсө Дириҥ детсада үлэҕэ киллэриллэр, ону таһынан быйыл оройуон киниэн бир детсада ситэриллиэҕэ. Мыйдаҕаайыга 90 миэстэлээх таас детсад тутуута саҕаланнаҕа. Одьулуунаааҕы СПТУ-та типовой мастерской тутулунна. Райсовет исполкомун туһааннаах быһаарыытынан учууталлар олох-дьаһах өттүнэн усулуобуйаларын туһугар сорох үлэлэр ыытыллаллар.

Ол эрээри, ССКП райкомун X пленумугар бэлиэтэммитин нурдук, итинник ыытыллыбыт үлэлэр билиҥҥи күн туруорар үрдүк көрдөбүллэригэр толору эппиэттэбэттэр. Норуот үөрэҕириитин мас объектара сылтан сыл эргэрэн иһиллэрэ улахан. Холобур, X уонна XI пятилетка-лар сылларыгар оройуоннаа Хадаар уонна Чакыр оскуолалара, Дириҥэ интернат уонна Кытаанахха детсад эрэ тутуллубуттарын саҥаттахха, тэтим кини даҕаны астыныарыан табыллыбат. Онон оройуон 2000 сылга диэри сайдыытын программатыгар көрүллэр сүрүн объектар барыта тутуллуохтаахтар. 1992 с. диэри оройуоннаа алта саастаах оҕолор бука барыа үөрэнэр усулуобуйаларын хаччыйыахтаахпыт.

Оскуолалар структураларыгар сорох уларытыылар киллэриллиэхтээхтэр. Производственнай учаастактарга начальнай оскуолалары аҕыы боппуруоба турар. Төлөй Дириҥэр аҕыс кылаастаах, оттон Мырылаҕа орто оскуолалар аҕыллыахтаахтар. Дакылаатчыт Үрах Күөрэ, Кындал, Түөйэ уонна Уэрдэ курдук дьоҕус бөҕүөлэктэргэ детсады уонна оскуоланы тус-туһунан аҕыы үн-хаһаайыстыбаннай уонна тэрэҥнин даҕаны өртүлэриниэн соччо көдьүүһэ суох буолуохтааҕын саная туран, итиэннэ детсад-оскуолалары боруобалаан аҕыы боппуруоһун үөрэтэн көрөргө этии киллэрэр. Оройуон наадыйыытын уонна тороппуттэр, үөрэнээччилэр баҕаларын учуоттаан аналлаах кылаастары эбии аҕыллыахтаах. Билигин бастакы учаракка Чурапчыга үөрэх-производственнай комбинатын уонна Дириҥэ агрошколаны аҕыы проблемалара тахсаллар. Онон сибээстээн оройуон киниэнэҕи комбинаты туруору ОАПХ предприятиелэрин средстволарын кооперацилаан ыытарга этии киллэриллэр. Комбинат ыччаты рабочай идэҕэ үөрэтиигэ, тыа хаһаайыстыбатын специалистарын бэлэмнээһиниигэ бастакы сүүрүк кыһанан буолуохтаах.

Сыл ахсын норуот үөрэҕириитин объектарын өрөмүөнүгэр оройуонтан 200-чэкэ тыс. солк. үн көрүллэр. Ол эрээри итиэ средство кэдьүүһэ суох, үксүгэр олус бытарытыллан туһаныллар. Дьиҥинэн, итиннин үбүнэн оскуолаларга буфет-остолобуойдары тэрийэр, сылаас туалеттары туттарар ньах баар.

Дакылаатчыт оскуолалары сылытыы проблемаларыгар тохтуур. Сылаҥ, Амма, Хатылы, Бахсы орто, Чакыр уонна Хадаар аҕыс кылаастаах оскуолаларын үөрэнээччилэрэ, учууталлара дьиэлэр тымныйыыларытын ордук эрэйдэнэллэр. Бу проблема сыл ахсын сытыытык турар эрээри, күттүүнүнэ эгэ-баллар кыайан ылыллыбакка кэлиллэр. Котельнайы уонна итиэтэр системаны өрөмүөнүнэ-һиини совхозтар көҕө-нэмэ суох ыыталлар, сорохтор ону ылымматтар, оттон үбэ суох оскуола ону эмиэ кыайбат. Онон дакылаатчыт сылытыы боппуруоспарынан дьарыктанар хаһаайыстыбаннай бөлөҕү районо иҥиэн тэрийэргэ этии киллэрэр.

Норуот үөрэҕириитин объектарын туруктаах үлэлэрин хаччыйыыны олохтоох Советтар хонтуруоллуохтаахтар. Хомойуох иҥин, киниилэр итии функциларын эмиэ тоҕорор 5 олбатахтар. Оскуолалар усулуобуйалара мөлтөҕүн түмүгэр аастыт үөрэх дьылыгар 260 учуутал малдьан 3083 киһи-күнэ сүтэриллиннэ, киниилэргэ 37 тыс. тахса солк. больничнай листа төлөнно. Барыта 200-чэкэ үөрэнээччи арҕана ыарыылаах буолан үөрүөкка туралларын.

Учууталлар усулуобуйаларын хаччыйыыта көтүтүүлэр, аҕайымтыата суох сыһыан чахчылара салгыы таһаарыллаллар. Оттук мэйиниэн хаччыйыы туруга мөлтөх. Холобур, былырыын «Мутудай» совхоз учууталларыгар 1010 кубометр сиэнугар 634,5 кубометры көрбүтэ. Оттон «Чурапчы» совхоз эссэ кыра: быйыл былаанныыт 1350 кубометр оннугар сыччах 591 кубометр саһааны киллэртэрдэ. Оройуон киниэнгэр даҕаны норуот үөрэҕириитин үлэһиттэрин оттүгүнэн хаччыйыы үчүгэй суох.

Билигин ордук мэлдьи эдэр специалистар олох-дьаһах өттүнэн ыарахаттары көрсөллөр. Киниилэр аҕылык бородуукталарынан хааччыллыыларга көрдөбүлгэ эппиэттэбэт. Маныаха сорох сельсоветтар исполкомнара бинир бириэмэлээх кэмэҥ оҥоруулара биһиргэнэхтээх. Оттон Сылаҥ сельсоветын исполкома (председатель А. А. Фокина) быйыл саҥа үлэлии кэлбит 12 учууталга от уонна арыы нуормаатын 2 тэҥүл үрдэтэн биэрэр дьаһалы олохтоото.

Ол эрээри атын боппуруос эмиэ баар. Билиҥҥи турутунан оройуонтан баар 700-чэкэ педагогтан сыччах 265 киһи кэтэх хаһаайыстыбалаах. Ол иҥэтэн Хатылыга 7 эрэ учуутал, Хоптоҕоҥо баара эрэ 6 киһи бэйэтин хаһаайыстыбатын тэрийиэ. Олус кыра.

Ойуучу болҕомтоҕо үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии дьыалата тутуллуохтаах. Маныаха оройуон үрдүнэн уонсайынан туһааннаах система олохтоохо. Кэлэр өттүгэр общественнай-туһалаах үлэҕэ оскуолалар совхозтары, атын предприятиелары кытта чопчу дуогабардары түһэрэнэхтээхтэр. Оҕолор онгорон таһаарыылаах, быһаччы бородуусуйаны биэрэр үлэнэн дьарыктаныахтаахтар. Ону батарыы суотугар оскуола кассатыгар киллэриллэр үп учкомнар көрүүлэриниэн тутуллуохтаах.

Үөрэнээччилэр сайыҥҥы үлэлэрин уонна сынньалаҥнарын тэрийии кэнэҥэскитин даҕаны иитии үлэтигэр бир баһылыырнөҥүлүүр миэстэни ылыахтаах. Ол эрээри маныаха өйдөспот буолуу чахчылара таһаарыллаллар. Ол курдук, «Чурапчы» совхоз (директор Г. В. Смирников) салалтата, хаһаайыстыбаннай ахсаанна уонна бэйэни үбүлэнньгэ киириниэн диэн наттаан, урукхаттан баар лаҕырдар үлэлэрин ханнык ахтыбат буолуулу көрдөрэр. Бу — тэрдүттэн сыыһа. Базовай предприятиелар оруоллара билиҥҥи кэмҥэ өссө үрдэтиллиох кэриҥнэах.

Хаһаайыстыбаннай ахсаан сүүрүн элементнэрэ үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии ис хоһоонунан буолуохтаахтар. Чугастааҕы сылларга оскуолалар коллективтара бэйэлэрэ онгорон таһаарар хорсуоннуйдарынан, **оҥуруот астарынан** хааччыллыыларга көрдөбүлгэ эппиэттэбэт. Маныаха сорох сельсоветтар исполкомнара бинир бириэмэлээх кэмэҥ оҥоруулара биһиргэнэхтээх. Оттон Сылаҥ сельсоветын исполкома (председатель А. А. Фокина) быйыл саҥа үлэлии кэлбит 12 учууталга от уонна арыы нуормаатын 2 тэҥүл үрдэтэн биэрэр дьаһалы олохтоото.

Ол эрээри атын боппуруос эмиэ баар. Билиҥҥи турутунан оройуонтан баар 700-чэкэ педагогтан сыччах 265 киһи кэтэх хаһаайыстыбалаах. Ол иҥэтэн Хатылыга 7 эрэ учуутал, Хоптоҕоҥо баара эрэ 6 киһи бэйэтин хаһаайыстыбатын тэрийиэ. Олус кыра.

Ойуучу болҕомтоҕо үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии дьыалата тутуллуохтаах. Маныаха оройуон үрдүнэн уонсайынан туһааннаах система олохтоохо. Кэлэр өттүгэр общественнай-туһалаах үлэҕэ оскуолалар совхозтары, атын предприятиелары кытта чопчу дуогабардары түһэрэнэхтээхтэр. Оҕолор онгорон таһаарыылаах, быһаччы бородуусуйаны биэрэр үлэнэн дьарыктаныахтаахтар. Ону батарыы суотугар оскуола кассатыгар киллэриллэр үп учкомнар көрүүлэриниэн тутуллуохтаах.

Үөрэнээччилэр сайыҥҥы үлэлэрин уонна сынньалаҥнарын тэрийии кэнэҥэскитин даҕаны иитии үлэтигэр бир баһылыырнөҥүлүүр миэстэни ылыахтаах. Ол эрээри маныаха өйдөспот буолуу чахчылара таһаарыллаллар. Ол курдук, «Чурапчы» совхоз (директор Г. В. Смирников) салалтата, хаһаайыстыбаннай ахсаанна уонна бэйэни үбүлэнньгэ киириниэн диэн наттаан, урукхаттан баар лаҕырдар үлэлэрин ханнык ахтыбат буолуулу көрдөрэр. Бу — тэрдүттэн сыыһа. Базовай предприятиелар оруоллара билиҥҥи кэмҥэ өссө үрдэтиллиох кэриҥнэах.

Хаһаайыстыбаннай ахсаан сүүрүн элементнэрэ үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии ис хоһоонунан буолуохтаахтар. Чугастааҕы сылларга оскуолалар коллективтара бэйэлэрэ онгорон таһаарар хорсуоннуйдарынан, **оҥуруот астарынан** хааччыллыыларга көрдөбүлгэ эппиэттэбэт. Маныаха сорох сельсоветтар исполкомнара бинир бириэмэлээх кэмэҥ оҥоруулара биһиргэнэхтээх. Оттон Сылаҥ сельсоветын исполкома (председатель А. А. Фокина) быйыл саҥа үлэлии кэлбит 12 учууталга от уонна арыы нуормаатын 2 тэҥүл үрдэтэн биэрэр дьаһалы олохтоото.

Ол эрээри атын боппуруос эмиэ баар. Билиҥҥи турутунан оройуонтан баар 700-чэкэ педагогтан сыччах 265 киһи кэтэх хаһаайыстыбалаах. Ол иҥэтэн Хатылыга 7 эрэ учуутал, Хоптоҕоҥо баара эрэ 6 киһи бэйэтин хаһаайыстыбатын тэрийиэ. Олус кыра.

Ойуучу болҕомтоҕо үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии дьыалата тутуллуохтаах. Маныаха оройуон үрдүнэн уонсайынан туһааннаах система олохтоохо. Кэлэр өттүгэр общественнай-туһалаах үлэҕэ оскуолалар совхозтары, атын предприятиелары кытта чопчу дуогабардары түһэрэнэхтээхтэр. Оҕолор онгорон таһаарыылаах, быһаччы бородуусуйаны биэрэр үлэнэн дьарыктаныахтаахтар. Ону батарыы суотугар оскуола кассатыгар киллэриллэр үп учкомнар көрүүлэриниэн тутуллуохтаах.

Үөрэнээччилэр сайыҥҥы үлэлэрин уонна сынньалаҥнарын тэрийии кэнэҥэскитин даҕаны иитии үлэтигэр бир баһылыырнөҥүлүүр миэстэни ылыахтаах. Ол эрээри маныаха өйдөспот буолуу чахчылара таһаарыллаллар. Ол курдук, «Чурапчы» совхоз (директор Г. В. Смирников) салалтата, хаһаайыстыбаннай ахсаанна уонна бэйэни үбүлэнньгэ киириниэн диэн наттаан, урукхаттан баар лаҕырдар үлэлэрин ханнык ахтыбат буолуулу көрдөрэр. Бу — тэрдүттэн сыыһа. Базовай предприятиелар оруоллара билиҥҥи кэмҥэ өссө үрдэтиллиох кэриҥнэах.

Хаһаайыстыбаннай ахсаан сүүрүн элементнэрэ үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии ис хоһоонунан буолуохтаахтар. Чугастааҕы сылларга оскуолалар коллективтара бэйэлэрэ онгорон таһаарар хорсуоннуйдарынан, **оҥуруот астарыгар** бэйэлэрин наадыйыылаарыгар бэйэлэрэ толунар буолуохтаахтар. Онуоха анаан хас биирдии оскуолаҕа 2-лии гектардан итэҕэһэ суох сир учаастактара сыһыарыллыахтаахтар.

Итиэннэ салгыы дакылаатчыт сайыҥҥы үлэ уонна сынньалаҥ базатын бөҕөргөтүү соруктарыгар тохтоото, үөрэх-иитии үлэтин салгыы туһалыы, методическай үлэни уларыта тутуу соруктарыгар тохтоото.

Билигин норуот үөрэҕириитин отделын иҥиэн координационнай-методическай киниэн тэрийии эрэйиллэр. Оройуоннаа аҕыныылаахтык, инициативалаахтык үлэлиир педагогтар опыттара түмүллуохтаах уонна тарҕатыллыахтаах, бир өйдөөх-санаалаах саҥаны кордоччулэр бөлохторуттан түмсүүлэрэ өйөнүөхтээх.

Оройуоннаа оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕо 24 учреждениета баарыттан 7-лэрэ эрэ типовой дьиэлээхтэр. Оҕо учреждениелэриттан оҕо 56 бырыыпыанна хабылыннаа. База турута мөлтөх, ону өрөмүөнүүрэ эмиэ эбэх суумалаах үп ороскуоттанар. Билигин суукканы эргиччи үлэлиир детсадтары, оскуолаҕа уһатыллыбыт күннээх группалары суох онгорор туһунан этиилэр киирэлиллэр. Сельсоветтар исполкомнара онон ити боппуруостары үөрэтэн көрөллөрө наада.

Түмүгэр дакылаатчыт Советтар оскуоланы кытта сибээстэрин бөҕөргөтүү соруктарын бэлиэтээтэ. Билиҥҥитэ Советтар, киниилэр исполкомнара оскуола дьыалаларынан иҥэн-тэҥнэн олохтоохтук дьарыктаныыларга ситиһиллэ илик. Биһиги оскуолаларбытыгар народнай депутаттар садахтык көстөр ыалдьыттарынан буолаллар. Ол райсовет исполкомун аппаратын эпиэнтээх үлэһиттэриэхтэр эмиэ быһаччы сыһыаннаах. Ол даҕаны иҥин үүс хаһаайыстыбаннай салаһаччылар оскуоланы бэйэлэрин хаан-уруу тэрилтэлэрин, сарсыҥҥы солбук иитиллэн тахсар кыһатын быһыытынан көрөн сыһыаннаспаттар.

(Дакылаат кылгатыллан бэчээтэнэ).

ДАКЫЛААТТАРЫ ДЬҮҮЛЛЭҺИИ

—ССКП Киин Комитетын олунньутааҕа (1988 с.) **Пленумун** уонна ССКП **райкомун** пленумун ууруахтарын сельсовет сессиятыгар дьүүллэспиппит, — диэр Бахсы сельсоветын исполкомун председателэ **Н. Н. Решетников**. — Быйыл олохтоох бюджеттан үбүлэнэн Чыаллара орто оскуолатыгар куухунаны туттубут. Аны Толоонго тутуллуохтаах. Билигин кылаастарга ортотунан уоннуу оҕо үөрэнэр эбит буоллаҕына, аҕыйах сылынан өтүттуута тиийиэҕэ. Оччоҕуна оскуолаларбыт көрдөбүлгэ эппиэттэбэт буолуохтара. Оттон кырдьаанныары детсадынан барыларын хабар туһунан этэ да барыллыбат. Алта саастаахтары үөрэтэр усулуобуйабыт, миэстэбит эмиэ суох. Уопсай дьиэлэрбит тымныылар, киниилэри итиэннэ системаҕа киллэриэххэ наада.

Хадаар аҕыс кылаастаах оскуолатын директора **П. В. Божедонов** учууталлар олохсуйан үлэлээһиннэрэ киниилэр үлэуонна олорор усулуобуйаларыттан тутулуктааҕын эттэ. Аастыт сылга мэндиэмэннээх арболитовай дьиэни тутан, квартиралар күлүүстэрин тыллаан **үөрүүлээх** быыныга-майгыга учууталларга туттарбыттара. Ол эрээри үөрүүлэрэ уһаабатаҕа: кыс хаар ортото системалара үлтү тоҥон көһөн тахсарга күһаллибиттэрэ. Дьиэ эркинэрэ хайыта бардылар, хоруобуйата ардаҕы курдат аһарар. Бу дьиэни «үчүгэй» сыанаҕа туттарбыт бэдэрэттчиттэр үлэлэрин хаачыстыбатын бэйэлэрэ көннөрүохтэрин наада. Хадаарга киллэн да, үүт да атыыламмат. Сберкасса өтүнэн дьон атын нэһилиэнэ, Хайахсыкка, тиийдэхтэриниэ эрэ туһанар усулуобуйалаахтар.

—Мин уокурутум быыбардааччылара детсадка капитальнай оремүөн ыытарга уонна таас баанньык тутуутун туруорсарга наказ биэрбиттэрэ, — диэтэ депутат, Билигин отделяннатын механига **П. Н. Скрябин**. — Таас баанньык тутуутун совхоһум, кэмнэжим салаллаларга өйөхтэрэ диэн эрэнэбин.

Киэҥигинэ 120 миэстэлээх оскуола тутуута саҕаланна. Бу сотору кэмнэн үлэҕэ киириэхтээх объекты тутуу быйыл көрүллүбүт үбэ кэмчитиэн, уһуур туруктанна. Маныаха райсовет исполкомун оттуттан бу тутууну үбүлэһиигэ суһал комо эрэйиллэр. Салгыы араатар былаанна көрүллүбүт учууталлар түөрт квартиралаах уопсай дьиэлэрин тутуутун быйыл тордүс кварталтан саҕаныырга туруоруста.

Хайахсыт сельсоветын исполкомун председателэ **Е. М. Петров** бу нэһилиэккэ эргэ оскуола дьиэтэ умайан хаалыытыттан детсад саҥа дьиэтин тутуу боппуруоһа хаһаанныытааҕар да сытыытык турар буолла, диэтэ. Киһини, личнайы дэгиттэр иитиини оҕо кыра эрдэҕиниэ детсадка үүнэйдин тэрийдэхпитинэ, эйбэҕи ситиһэхпит, — Мырыла — Чурапчы суолун тутуута эйбэх депутаппа наказ бэриллибитэ буолуо да, оннуттан сыҥаарыйбата, — диэтэ депутат, өрөмүөнүүр-техническай предприятие директора **С. М. Догордуров**. — Бу үлэҕэ урукку оттүгэр үп-харчы да көрүллүбэтэх, бырайыактыыр-сметнай документация да оҥоһуллубатах. Суол ортотун диэки тутуу матырыйаала (гравий) булуллан, ону туһаҕа таһаарар сылыыан суолу тутар-өрөмүөн, күүр учаастак суол бэтэрэ аҥарын оҥорон эрэр. Оттон аҥараа оттун тутуурга бырайыактыыр-сметнэй документацияны бэлэмнэтэн, үбүн көрөн үлэтин саҕалыырга туруорсабын. Гравийа, кумаҕа үрдүттэн, онон улахан ороскуоту эрэйиэ суоҕа.

Быыбардааччылартан киирбит наказтары олохтоох киллэриигэ депутаты обеһүн үксүгэр ситэтэ суоҕун Хоптоҕо сельсоветын исполкомун председателэ **Н. С. Дмитриев** критикалаата. Дириҥ орто оскуолатын саҥа дьиэтин тутуурга быйыл олус кыра үп көрүллүбүт. Маныык тэриннэнэн бардаҕына, бу тутуу болдьоҕор үлэҕэ киирбэт туруктаах. Быйыл булгуччу 600 тыс. солкуобайдаах үлэ ыытылыннаҕына табыллар. Онон «Агропромстрой» ПМК-тын администрацията тебэтүн үлэлэтиэн наада. Салгыы араатар, нэһилиэнньэни олох-дьаһах өнөтүнэн хааччыйыы производственнай управленнетын аҕыйах ахсааннаах болуотуннуктара кылгас кэмнэ 8 кэтэх дьиэни тутан бүтэрбиттэрин холобурдаан туран, ити кэмнэ совхоз түөрт прораба күттүүнэҥи оҥорботохторун критикалаата.

— Депутат, маанньыксыт **И. Н. Беляева** «Чурапчы» совхоз Түөйэтээҕи отделениета үйүн кэмнэ управляющайа суох олоророн, онтон сылтаан үлэ-хамнас дьаалатынан уустарын, эйбэхтик атахтанарын кэлсээтэ. Бу кырыы производственнай учаастакка дьон олохсуйан үлэлиригэр септоох усулуобуйа тэриллибэт. Оҕолоох өтто детсадтаах, оскуолаах сирдэрэ тэрдьһар. Детсад аҕыллыах буолан үөрдэн баран, оҕо тиийбэтиэн, атын сиргэ бэриллиэн. Ыччат маннаҕа аҕыйаҕа суох. Киниилэр сынньанар сирдэрэ, биллэн турар, — кулуун. Совхоз салалтата кулуубу өрөмүөнүүр үбү биэриэх буолан эрэнэрэр эрэ.

Капсэтиилэргэ 14 киһи кытыына. Сессия дьүүллэһиллибит боппуруостарга туһааннаах быһаарылары ылыына.

ЫРЫА, СПОРТ—ОЛОХПУТ АРГЫҺА

ХАҺЫАТ АНААЛААХ ТАҺААРЫЫТА

ЧУРАПЧЫ ЭДЭР САҺА

УОТ СУБУРУУСКАЙ АЛГЫҺА

ОХЧУТТАР

Мин, 1943 с. Чурапчытаабы педучилищеҕа үөрэнэ сылдьан, сайынын уполминзагка быстах, уопускаҕа барбыт үлэһити солбуйан, учуот сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитим.

Арай сарсыарда тэрилтэм наадатыгар райсовет исполкомун председателигэр Николай Николаевич Барашковка бардым. Аан хоско райсовет исполкомун секретара Дьөгүөсүп Бэлэйэн торум курдук бытыгын имэринэ-имэринэ суруксуттуу олороро. Үү-чуумпу. Киһим кумааҕыны бэрийэр тыаһа эрэ иҥиллэр, суругуттан хараҕын араарбакка эрэ туту эрэ аҕар, суруйар.

Таһырдьаттан ачыкылаах, кэнэ арылхай хаартаах, кылгас тына кыргыллыбыт баттахтаах, сомоҕо сиэйдээх, күрүҥ ырбаахылаах, өтүүктэмэт бүрүүкэлээх, үрдүк кэнэ ыгуохтаах бодоҥ хара бараан кийи чиҥиник уктэн кирэн каллэ. Мин кини Уот Субуруускай буоларын сэрэйдим.

—Дорообоолоруҥ,— диэтэ, миигин кытта кэпсэтти.

—Макаровпын, педучилищеҕа үөрэнэбин,—диэн бэйэбин билиҥиннэрдим.

—Оччоҕуна Сылаҥтан төрүттээх буоллаҕыҥ, Комсомолец буолуоҥ?

—Комсомолецпын. Сотору Армияҕа барыах таахпыт,—диэтим судургутук.

—Остоевҥ утары атаакаҕа киирэртэн дьулайабын дуо?

—Суох. Фашиһы таба ытыам дии саныыбын. «Ворошиловскай стрелок» значок II ступеньы Кытаанах оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан толорбутум. Педучилищеҕа военрук Красавцев бойобуой уонна политическай бэлэмнэнии китэйэн үөрэттэ,—диэтим.

—Табаарыс Макаров, биһиги, сахалар, булчут уҥуордар, тиҥиги харахха түһэрэбит. Оттон фашиһы тоҕотун эбэтэр сүрэҕин тобулу ытыахха наада. Эн эдэр киһи сэриилэһэр арыйыаҕа тиийдэххиэ, бэргэн ытааччы—снайпер буолаар. Саалаахтан саҥнымаар, охтоохтон охтумаар,—диэн баран улахан баҕайы баппаҕайынан иликбин ыга тутта.

—Үтүө тылыҥ, алгыһыҥ иҥин баһыыба, Николай Дмитриевич,—диэн мин хардардым.

Сотору Кыһыл Армия кэккэтигэр ыытыллыбытым.

Бинр түгэнигэ Улахан Хинган хайатыгар буолбут кыргыһыыга ачыкылаах, илаҥтаах сэмурай бэйэтин саллааттарын ноҕүтэн «Банзай!» диэн хаһыытаат, килбэҥнэс кэтит ыстыьыстаах винтовкатын ере туппутунан биһиги утары атаакаҕа ыстаммыта. Биһиги окуопабыттан самурайдар атаакалыыр бөлөхтөрүн бэргэн ытыыларынан самнарбыппыт.

Байыаннай чаастар сэриин кэнниттэн даҕаны бэргэн ытыыга күрэхтэһиилэр буолаллара. 1949 с. бойобуой уонна политическай бөлөмнэнии туйгуна буолан, дивизия командирын бириисэйинэн уон хонуктаах уопускаҕа баларан ыйытар дойдубар Сылаҥна кэлэн дьоммор сылдьыбыт үөрүүлээхпин.

Уот Субуруускайы кытта ити кылгас көрсүһүүбүн, кини аҕалыы алгыһын хаһан да умнубаппын.

И. К. МАКАРОВ,
сэрии уонна педагогическай үлэ ветерана.

Оҕуная ытыы спорт биир кэрэ көстүүлэах, ум. сугутуулаах көрүүгэ. Ол иҥин да буолуо, спорт бу көрүүгүнэн дьарыктанааччылар ахсаннара элбэх иһэр.

Быйыл интернат-оскуолаҕа оҕунан ыытыы секциятыгар САССР үтүөлээх тренерэ П. М. Стасов, тренердэр Т. С. Стасова, М. М. Филатов саллааттарыттан республика араас оройуоннарыттан 60 оҕо дьарыктанна. Оттон 46 оҕо оҕунан ыытыыга маассабай разрядтар нуормаларын, 5 оҕо бастаны спортивнай разряд, оттон Захаров Афоня маастарга кандидат нуормаларын толордулар. Охчут оҕолор быйыл араас күрэхтэһиилэргэ кыттан оскуолаларын аатын түһэн биэрбэтилэр. Ол курхаалла, физкультура учууталлара туомуттар эрэ туох да аналы болаҥнэнитэ суох оҕолортон нуорманы туппута буолаллар. Ити туһалыахтааҕар буоргута элбэх. Онуоха ким да кыһаммат, хаана да соччолоох ирдэммэт. Бары күүс, эппит курдук, этиллэр күрэхтэһиилэри эрэ ыытыыга түмүллэр.

ГТО комплексын туттарыыга оскуолаларынан, кылаастарынан, оскуола иһинэн элбэх күрэхтэһиилэри тэрийиэхха. Ойуманнык ыытыахха. Олохтоох усулубуйаны учуоттаан, оройуон үрдүнэн бириҥ кылаастарынан ГТО ханнык көрүнэлэрин хайдах, хаһан туттарарга усулуобуйата ылыныахха. Ол кэнэ, бөлөмнэн баран, оскуола оҕолоруттан барыларыттан (медсправканан босхоломмуттары эрэ туоратан) зачетта тутуохха. Кыттыбыт оҕолор түмүктэрин кылаас оҕотун ахсааныгар түгэтэн орто көрдөрүүтүнэн миэстэ аналын хайа оскуола, кылаас, бириҥнэн оҕо чемпион, призер буолбутун көрүнэриннэн быһаран иһиэхха.

ГТО комплексын туттарыыны дьиҥнээх маассабайдык спортивнай ыытыаҕыныгар курдук ыытыахха. Итэҕэйсэр наадатыгар ол күн чугастааҕы оскуола физругун эбэтэр оскуола физругун эбэтэр

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

Бурятияҕа Олимпийскай бэлэмнээһин иннигэр ыытыллыбыт күрэхтэһиигэ иккис миэстэни, эмиэ тохсус кылаас үөрэнэччитэ Захаров Афоня ДФСО-ҕа бириҥнэрэн бастыыр иҥин республикатааҕы күрэхтэһиигэ үүнүс миэстэни ылаттаатылар. Соторутааҕыта Покровскайга Саха сирин тыа сириҥээҥи III спортивнай оонньуулара ыытыллыбыта. Онно интернат-оскуолаттан оҕунан ыытыыга 6 кийиллэах хамаанда кыттан бастаны миэстэни ылла.

Б. ПАВЛОВ.

Снимокка: Оҕуос кылаас үөрэнээччитэ Валя Семенова.

Автор фотота.

✦ ОСКУОЛА РЕФОРМАТЫН—ОЛОХХО! ✦

МУЗЫКА УЧУУТАЛА

Оскуола реформата үөрэнээччилэри эстетическэй иитиини тордуттэн туһсарар соругу туруорбута. Ити улахан соругу толоруута оскуолаҕа туттаах дьонунан музыка уонна уруйуй учууталлара буолаллар.

Биһиэхэ оннук киһиэн музыка учуутала М. П. Демьянованы аатыыбыт. Мария Петровна 1977 сыллаахха Якутскайдааҕы педагогическай училище музыкальнай отделениетын бүтэрбитэ. Биһиги оскуолабытыгар 6-с сылын үлэлиир. Оскуолаҕа буолар барыы-бырааһынньыктар, бизнэрдэр, о. д. а. дьаһаллар музыка учуутала Мария Петровна кыттыыта суох ыытыллыбаттар. Үлэлиэҕиттэн элбэх оҕону хабан, саастарынан араспан үгкүү, ырыа куруйуоктарын утумнаахтык үлэлэтэр. Киниэхэ бастайаннайдык дьарыктанар оҕолор уус-уран мастерстволара үрдээн иһэр. Мария Петровна дьарыктыыр оҕолоро аан бастаан 1982 сылаахха оройуонтан ыытыллыбыт «Россиялыын кэлдьи бириҥ!» диэн фестивальга 50 буолан кыттыбыттара. Киниэлэртэн Уля Барашкова, Лена Софронова чабырдах аҕаҕа лауреат аатын ылбыттара, ыскыттар ансамбллара «С выоном я хожу» ырыаны толорон дипломант буолбута. Оттон Улуу Кыайыы 40 сылыгар анаан ыытыллыбыт оройуоннааҕы фестиваль-ка биһиги оскуолабыт 19 үөрэнээччитэ лауреат буолбуттара.

Оскуола иһигэр оҕолор уус-уран дьоҕурдарын саҥыннарарга туһаайыллыбыт дьаһаллар эмиэ утумнаахтык ыытыллыллар. Ол курдук, аастыт үөрэх дьылыгар «Коммунистарга хардыыбытын тэҥнэнитиҥ!» девиагэлэх кылаастар икки ардыларыгар агитбригадалары көрүү ыытыллыбыта. Онно бэһис кылаас үөрэнээччилэрин агитбригадата «Кустук» бастыгынан аатталыта. Итиитэн суүмэрдэммит оҕолор агитбригадалара «Эрэл» оройуоннааҕы көрүүгэ кыттан аҕыс кылаастаах оскуолалар бөлөхтөрүгэр бастаны миэстэни ылбыта. Агитбригада саамай активнай чилиэнэ Коля Барашков «Океан» лаагыырга сылыгынар путевканан наҕараадаламмыта.

Учуутал бэйэтин үлэтин туһсараргa күннэтэ дьаныардаахтык үлэлиир. Кылаас таһынааҕы үлэтэ улам киэҥ далааһынанар. Быйылгы үөрэх дьылыгар 40 оҕолоох хор, 20 чилиэнэх кыргыттар ансамблларын, үгкүү куруһуогун үлэлэттэ. Кини уруокар оҕо баһыйар үксэ «4» уонна «5» сыыналарга үөрэнэр. Онуоха учуутал бэйэтин талаана, үөрэтэр дьоҕура, оҕолорго эйэҕэс-сайаҕас сыһыана быһаарар оруоллаахтар. Мария Петровна түөрт сыл субуруччу учууталлар идэлэрин үрдэтэр курска үөрэммитэ. Оҕолору Д. Кабалевскай сана программатынан үөрэтиини оройуонна олохтообут учууталлартан биирдэстэрэ. Кини «Музыка уонна оҕо личноһын эргиччи сайыннарыы» диэн үлэтэ оройуонна биирэбилиэ ылбыта.

Оройуонна үөрэнээччилэри эстетическэй иитиини оро көтөҕүүгэ музыка, уруйуй учууталлары ылар миэстэлэрэ улахан. Ол эрээри бу оттүгэр биллиэ болҕомто сиэ уурулуубат курдук. Киниилэр хайдах-туох үлэлиллэрэ кэпсэммат, ырытыыга турбат. Үгүс оскуолалар музыкаҕа учууталлара суох буолан эрэйдиэллэр, эбэтэр баар учууталлар профессиональнай таһыннара намыһах. Кэлэр үөрэх дьылыгар бу боппуруоска ураты болҕомто уурулуон, кадры булуугa биллиҥиттэн үлэ күүскэ ыытыллыан наада.

А. ПОПОВА,
учуутал.

Арылаах.

Туормас буолар күрэхтэһиилэр

Проблемалар, санаалар

Оҕону эт-хаан өттүнэн чэгиэн-чэбдик, доруобай гына иитии—оскуола биир сүрүн соруга. Бу соругу толоруу биһиги оройуоммут оскуолаларыгар хайдах туруктааҕый? Мөлтөх диэн быһаччы сыаналыахха сөп. Онуоха туох мэһэйдэр баалларый?

Оскуолаларга физкультурнай-спортивнай үлэни ыытааччыларынан ангардас физкультура учууталлара буолаллар. Оттон кинилэр үгүс сыралара, биримэлэрэ сыл ахсын оройуон бары оскуолаларын икки ардыларыгар ыытыллар комплекснай спартаниадаҕа бэлэмнэнингэ уонна онно кыттыыга барар. Оннук буолара да сөп. Ол эбэтэр оскуола, ордук физрук үлэтэ бу спартаниадаҕа хаһыс миэстэ буолбутунан сыаналанар. Төһө да сыралаһан, үтүө суобастаахтык физрук тиһэх миэстэлэргэ сылдьар буоллаҕына, үтүө аата аатталлыбат.

Оттон ити күрэхтэһиилэр күүгүнү кросстан саҕалаан сылы быһа түһүмэх-түһүмэх тохтоло суох кэриэтэ кэлэ туралларкросс, саахымат, дуобат, волейбол, баскетбол, о. д. а. Баларга осеа «Орленок», «Зарница» оонньуулары, «Үрүҥ Ладья» күрэхтэһиитин, туристар слеттарын, байыаннай лаабыр күрэхтэһиилэрин, о. д. а. эбэн кэбис. Дьэ ол иҥин оскуолаларга араас спортивнай секциялар тэриллибит курдук буолбуттарын да иҥин, физрук наар күрэхтэһиилэргэ бөлөмнээччигэ кубулуйбута чахчылаах суол. Аны бу күрэхтэһиилэргэ эт-хаан өттүнэн сайдыылаах оҕолор эрэ кытталлар. Киниилэр оҕо уонсай ахсаанын 10 бырыһыанытын ордубаттара буолуо. Оччотугар оройуон 3,5 тыһ. кэринэ үөрэнээччититтэн 3 тыһ. болҕомто таһыгар хаалар. Киниилэри кытта кылаас таһыгар да, үөрэх кэмигэр да туох да күттүөннээх үлэ ыытыллыбат.

Күрэхтэһиилэриэн үлүһүйүү үөрэхтэ эмиэ ыырата суох охсуулаах. Сылга уончата киирэргэ ордук ыраах оскуолалар оҕолоро сырыы ахсын кырата иккилии үөрэх күнүн сүтэроллэр. Маныаха барбыт соҕотох физрук уруоктара күттүөннээхтик солбуллуттарын эмиэ эбиэхха. Итини сэргэ бу күрэхтэһиилэргэ оскуолалар оҕолорун ахсаана учуоттаммата тэҥэ суох балаһыанньаны үөскэтэр. Холобур тыйыынчаҕа чугаһыыр оҕолоох Чурапчы оскуолата сүүс оҕолоох кытаанахтары кытта тэҥ усулуобуйаҕа илин былдьаһар. Бу, биллэн турар, себе суох.

Түмүктээн эттэхха, маннык элбэх күрэхтэһиилээх комплекснай спартаниаданан үлүһүйүү, сорох үчүгэй оруттэрдээҥин да иҥин, сүрүн үлэбитигэр, оскуола оҕолорун барыларын эт-хаан өттүнэн толору сайыннарыахтаах, доруобай дьоҥу иитэн таһаарыахтаах сыалбытын ситиһэрбитигэр туормас буолар.

МАНЫ ХАЙДАХ ТУОРАТЫАХХА?

Күрэхтэһиилэр ахсааннарын мунутуурахсааннарын мунутуурдук аччатыахха, элбэх үөрэх күнэ сүппэт гына тэрийэн ыытыахха. Ол оннугар оройуон оскуолаларын оҕолорун барыларын хабар, үөрэх процесһыгар улаханнык охсубат киэҥ физкультурнай хамсаанны-күрэхтэһиилэри тэрийэн ыытыахха. Оннук кэйүүнэн соҕотох ГТО комплексын бары бүттүүн туттарыыны, онно күрэхтэһиилэри тэрийии буолар. Бу олус наадалаах үлэ букатын уэнкуугa хаалла, физкультура учууталлара туомуттар эрэ туох да анал болаҥнэнитэ суох оҕолортон нуорманы туппута буолаллар. Ити туһалыахтааҕар буоргута элбэх. Онуоха ким да кыһаммат, хаана да соччолоох ирдэммэт. Бары күүс, эппит курдук, этиллэр күрэхтэһиилэри эрэ ыытыыга түмүллэр.

ГТО комплексын туттарыыга оскуолаларынан, кылаастарынан, оскуола иһинэн элбэх күрэхтэһиилэри тэрийиэхха. Ойуманнык ыытыахха. Олохтоох усулубуйаны учуоттаан, оройуон үрдүнэн бириҥ кылаастарынан ГТО ханнык көрүнэлэрин хайдах, хаһан туттарарга усулуобуйата ылыныахха. Ол кэнэ, бөлөмнэн баран, оскуола оҕолоруттан барыларыттан (медсправканан босхоломмуттары эрэ туоратан) зачетта тутуохха. Кыттыбыт оҕолор түмүктэрин кылаас оҕотун ахсааныгар түгэтэн орто көрдөрүүтүнэн миэстэ аналын хайа оскуола, кылаас, бириҥнэн оҕо чемпион, призер буолбутун көрүнэриннэн быһаран иһиэхха.

ГТО комплексын туттарыыны дьиҥнээх маассабайдык спортивнай ыытыаҕыныгар курдук ыытыахха. Итэҕэйсэр наадатыгар ол күн чугастааҕы оскуола физругун эбэтэр

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

✦ ЧУРАПЧЫТААҺЫ НАРОДНАЙ ТЕАТР ХҮҺ СЭЗОНУН САБАР ✦

Мельпоменаҕа сүгүрүйэбит

—Биһиги айар таҥарабытыгар театр ерүү эдэр искусствотын арааччылааччы Мельпоменаҕа сүгүрүйэбит,—дэһэллэр бүгүн 18-с тетральнай сезонун түмүктүүр Чурапчытаабы народнай театр артистара.

18-с сезон көрөөччүлэргэ саҥа ааттары, саҥа көрсүһүүлэри хото балахтэбитинэн ураты лаах буолла диэн этиэхпиний сөп. Барыта үчүгэй таһымнаах эрэ-дэхэн буолтара кыаллыбатаҕын да иннинэ айар коллектив барыларыгар сэҥнэ ылларан, умсугуйан туран үлэлэтэ. Режиссер, артистар чахчы ылыммыт, таптаабыт эрэ айымньыларын көрөөччү дьүүлүгэр таныараччылар. Бэйэ себүлээбэтэҕин, сүрэҕин сүүйтэрбэтэҕин дьоҥҥо сыаналарга сатыыр да кэрэтэй.

Холобур, эдэр драматургар С. Тумат, С. Яковлев Эрилик Эристиин айымньыларыттан таҥан оҥорбут «Бассабыык аймахтан» спектакллэрин туруоруу айар үлэ сыдьаанын оссо тэҥэл көрдербүтэ. Сонун пластическай быһаарыы, спектакль саҥалыы таҥылларыта, уус-уран кэрэгэнитэ артистартан сэттэ кола, һүнэрин тоҕон туран үлэлиллэрин эрэйбит. Үгэс буолбут халыыптартан тахсыыны сорохтор кыайбыттара, сорохтор ыытыскы сырыыга диэри хаалларбыттара. Оттон эрэ-ура айылаттан бэриллибит талааннаахтарбыт В. Герасимов, И. Бушков, Е. Попова оруолларын бу да сырыыга кыайа-хото туппуттара.

Төлөнноох революционер М. К. Аммосов 90 саһыгар анаммыт «Чаҕылхай Максиммыт» театрализованнай дьүүлүгүнү туруоруубут барыбытыгар ураты ааҕыллыбат, умнуллубат өйдөбүлү хаалларда. Бэлэмнэнэр кэмиттигэр Максим Кирович олоҕун, охсуһуутун кытта биллиспиппит, аналлаах матырыйаалларын уорэппиппит. Онон саха норуотун чулуу уолун туһунан ураты истиг өйдөбүл биһиги дуоһабытыгар үөскэтэ.

Телевидениеҕа уһуллуу тыа сирин театральнай коллективын олоҕор ураты бэлиэ түгэн буолар. Республикатаабы көрүүгэ иккис «Мөстөлөөммит «Сайсары» спектаклбын 1 чаас 20 мүн. устата телевидениеҕэ көрүнэ. Аны күүн алтынныта кыра формалаах пьесала, рыган телевидениеҕэ уһуллаарга ыҥырыы ыытыбыт.

Театр бэйэтин иэдэс эмэгэтэр сиҥнэраан эдэр специалистары айар үлэ аартыгар таһаарар. Ол курдук, театр баар буолуоҕуттан 6 ыччат үрдүкү үөрэҕи бүтэрэр диплоомнай спектакллэрин биһиги сценабытыгар туруордулар. Кивилэр барыта «туйгун» сыаналарга үлэлээбиттэрэ бэлиэ. Үтүө үгэс саҕаанар. Былыр Илиа Сибирдээҥи культура институтун бүтэрээччи П. Федоров «Дьүүл» спектаклы таһаайан биһиэхтэ.

Кулун тутарга «Театр уонна бириэмэ» мөсөччүк ыытыллыана. Саха театрын коллектива көрөөччүлэргэ үс киэбэн бэлэхтээн долгутта. Театр кылаабынай режиссера А. С. Борисов көрөөччүлэрдиин ирэ-хоро көмсөтө. Профессиональнай коллективтаан эстафетаны самодеятельность кыттыылаахтара ылылар. Чурапчылар И. Семенов «Дьүүлүн», дириҥнэр Н. Заболоцкай «Мааннатын» оонньоотулар.

Оройуон кинилиэҥэ үлэ коллективтара эмиэ театральнай искусствоҕа бэйэлэрин холонон кэрдүлэр. Культура үлэһиттэрин профсоюһун райкомун коллектива ордук тэрээнниээхтик көрүүгэ ыытына. Кириллэр С. Ефремов «Кириҥ кэрэтэҕэ» пьесатын туруорай эмиэ быһаарыытынан бастаатылар. Иккискэ агропромышленнай холбоһук, үөскэ үөрэх үлэһиттэрин профсоюстарын райкомнара тахсыталаатылар. Одьулуунааҕы Культура дьиэтин драматическай коллектива П. Ойуунускай «Дьулуурдар Ньуркун Боотур» курдук улахан айымньыны тыыл хаамтарарга холонуу хайҕаныан эрэ сөп.

Театр, хайа баҕарар тыыннаах айылҕа курдук, кэлэр кэскилэ—эмиэ саҥаттарга, оҕолорго. Онон, төһө кыалларынан, үүнэр көлүөнэни театры таптаһын тыыпыгар ыҥырга кыһанабыт. Кырачаан артистар «Нам ханещено мир сберечь» диэн театрализованнай дьүүлүгүнү үс тогуллаах оонньоотулар. Үөрэнээччилэр И. Бушков, П. Михайлов уо. д. а. аны аҕыйах сылынан баһылыыр-кэбиһиллүүр артистарбытынан буолуохтарыы сөп.

Оройуоннут олохтоохторо, ыалдьыттар: Аҥа, театр сезон устата туох да ырахаттары көрсүбэтэ дуо?»—диэн ыйытыахтарын сөп. Ырахаттар, ханна барыахтарай, баалар. Гастролланыы кыай, тарбата. Ааспыт сыллартан ыраах сирдэриттэн тэлэнийэр буоллахпытына, быйыл оройуоннут иннинэ жюрданныбыт. Ити транспорт суоҕуттан тахыста. Дьоҥу тиэйэр транспорданнахпытына, декорациибит хаалар-кутталлакар. Аһаан иһэр автомашиналары тохтотон ааттаһан-нордоһон тиэнэбит. Хата ону водителлэр, «Чурапчы театрабыт» диэтэхха, баҕа гымматтар. Калиахчэ-кэлбэкэ сылдьар дьоҥу тиэйэр улахан автомашинабытын культура отдела аттаах-сиинэх соҕустук туруорсан ылларын кэтэһэбит.

Сезон бастын артистарыттан Елизавета Попова уонна Дмитрий Кириллин буоллулар. Артист аатын «Энергонадзор» учаастагын начальника И. Баин, кинн бальыыһа үлэһитэ А. Аммосова ылылар.

Бэс ыйын 25 күнүгэр ыһыах бары ыалдьыттарын сезон сабыылыытыгар ыытарабыт. Эйиги болҕоотоҕутутар Салам Кадырадзе «Молниялаах куртка» диэн иккі оонньуулаах комедията кордерулуо.

Н. ЗАБОЛОЦКАЯ,
театр режиссера,
ССРС культуратын туйгуна.

ЭРКЭЭНИ ТҮҺҮЛГЭТИГЭР

Самаан сайын чаҕылхай күннэригэр Ленинскай комсомол 70 сылын көрсө Покровскайга Саха сирин 34 оройуоннарыттан 421 спортсмен түмсэннэр үс күн күөх көрүстүлэр.

Бэс ыйын 17 күнүгэр киэһэ 6 чаас саҥана Эркээни күөх түһүлгэтигэр ыһыынчаан дьоҥ үөрэкэ мунуулар. Төлөнноох революционер биир дойдулаахтарын күннээх Грузия Ординжоникидзевскай оройуонун делегациятын, Канадаттан кэлбит ыалдьыттары ытыс тыаһыанан көрүстүбүт. Аан Алахчын хотун - сирин-дойдутун сибэкиннэн симэн, алтыс алдаан барбыта сүрэхпитин долгутта, сүргэбэтин кэтохто.

Уруй-айхал ортотугар олохтоохтор кпэн туттар быһыйдара Юрий Сергеев уонна Надежда Манакова күрэхтэһии символическай уотун уматтылар.

Чэчэгэй атлетика. Хара маҥнайгыттан саҥаа быт нурдук кыттыбаты-быт дикрга тиийиилэр. Биһиги дьоммутуттан тэрдүс-бэһис мөстөлөр арахсан бизарбэтилэр. Итиннік кэрэ-куру сыыттахпытына, эдэр быһыйбыт Афанасий Дьячковскай 1500 м сүүрүүгэ 4 мүн. 12,4 сек. калан кыйыл көмүс медалы ылан хамаандабытыгар соҕуччу үөрүүнү аҕалла. Бу көрүнүгэ алтыс мөстөрэ таҕыстыбыт. Кыайыыны Мэҥэ-Хаҥалас, Нам, Үөһээ Бүлүү быһыйдара ылылар.

Гиря спорда. Иннокентий Анемподистов боруонса медалы хатта, Гуляев уонна Лазарев Иванныар сэттис буоллулар. Хамаандаҕа түгүннэ бэһис мөстөҕүн ылылар.

Хаҥсаҕай. Тыа сирин бастакы оонньууларын кыайылаахтара, Саха АССР спордун маастара Максим Васильев бары утарыллаааччыларын суулларан ыаҥыы көмүс медалы үһүс тэҥэлии кэтта. 60 кг бастаабыт Леонид Синьхайга (Үөһээ Бүлүү) эрэ сабыыттаран Виктор Спиридоновпыт иккис буолла. Сылбырда, сымса уолу үгүс кэрэччү хайҕаата. 70 кг Дмитрий Коркин, кэлин өрүттэн, боруонса медалы кэпсиэ хамаандабытын иккис мөстөрэ таһаарда. Уоһаа Бүлүү бастаата, Олохтоохтор үсүһү ылылар.

Атах оонньуулара. Эркээни кылыытын туоспарыгар буолбут күрэхтэһии тыҥаанныа оторуттан хатыламмата буолуо дии саныыбын. Александр Платонов 41 м 34 см, Анатолий Саввиков 40 м 65 см (иккиэн олуохүмэлэр), биһиэхэ Иван Сергеев 40 м 53 см түһэннэр үс бастакы мөстөлөрү ылаттаатылар. Ыстаҥаҥа эмиэ Өлүөхүмэ уолаттара тэҥнэхтэрин булбатылар. Биһиэхэ эриттэн спорт ветерана Николай Адамов кылыыта 39 м 64 см кыырайан бэйэтин 36 саҥыгар соҕумэр ситиһиилэммитинэн эҕэрдэлиибит. Ол да иннік чаҕылхай кылыыһыыпытыгар аналлаах биринии туттарбыттарын үөрэ көрүстүбүт. Эдэр кылыыһыыпыт Семен Клюдов 39 м ойбутун улахан түһүлгэҕэ саҥа тахсыбыт кинээха үчүгэй көрдөрүүнэн сыаналыыбыт. Куобахха ким күүстээҕин эбии бэриллибит сэттис холонуу эрэ быһаарда. Республика рекордсмена Дмитрий Назаров (Мэҥэ-Хаҥалас) 38 м 02 см түһэн кыайда. Мэҥэлэр бастааттылар, өлүөхүмэлэр иккиэн, чурапчылар үсүһү ылылыыр. Үс көрүк түмүгүнэн 112 м 88 см кыырайан биһиги кэскиллээх кылыыһыыпыт Иван Сергеев оройуоммутуттан уон иккис киһиэн Саха АССР спордун маастарын бочуоттаах аатын ылла.

Волейбол. Петр Собакин капитаннаах Чурапчы волейболистарын көрөөччүлэр кэтэйэ, оонньуур техникаларын хайгыы көрсүбүттэрэ. Уолаттар үчүгэйдик бэлэмнэнэн үһүс мөстөрэ толоҥхотон таҕыстылар. Бу сити-биттэн тиэрдиэн урукку албан аанньыт тоннорутэр оссо элбэхтик үлэлиэхтиэ ааҕа.

Остуол теннисигэр. Кириллэ-мэхтэр эрэх-турах санаалаах Покровскайдаабыстыт. Спорт маастарыгар кандидат Александр Догордуров, Константин Васильев, Евдокия Тимофеева ааты-суолу түһэн бизрбэтилэр. Александр үрүс көмүс медалы кэтэн хамаандаҕа кыайыыта ыыпыттаабыта үөрүүлээх. Оттон Евдокия бастаата.

Оҕунан ытыыта. Покровскайга тыа сирин III оонньууларын сэргэ республикаҕа бастыыр иннік оҕунан ытыыта чемпионат буолан ааста. Саха АССР үүнэлээх тренера Павел Стасов охчуттара кыайыы үөрүүтүн биллилэр. Онон чурапчылар пьедестал урдүү үстэлгэр таҕыстылар.

Эркээни күөх түһүлгэтигэр үс күннээх үтүөкэннээх спортивнай быраһыынньык кыайыылааҕынан Мэҥэ-Хаҥалас хамаандата таҕыста. Чурапчылар иккис, ординониидзевскайдар үһүс буолуталаатылар.

Түмүк парадка биһиги бастыҥ спортсменнэрбит күрэхтэһии былааҕын олохтоох спортсменнэртан ыллылар. Аны түөрт сылынан—1992 сылааҕа, Чурапчы тэрдүс Оонньуулар кинилэриэн буолуоҕа.

Д. ЭВЕРСТОВ,
биһиги общ. корр.

УКРАИНАТТАН ЫАЛДЬЫТТАР

Бу ыйа 23 күнүттэн «Маарыччаан» кинотеатрга «Бириэмэ кердөбүлүгэр сел түбэһиннэрэн» диэн девизтээх Бүтүн Союзтаабы XIX партийнай конференцияҕа анаммыт кинофестиваль саҕаланна.

Кинофестивалы ыытыыга кыттыыны ыла биһиэхэ А. Довженко аатынан студия айар болоҕо—студия ылаабынай редакторыгар солбуйааччы А. П. Волга уонна эдэр киноантриса Елена Пономаренко—кэлэллэрэ күүтүллүр. Кинини кытары көрөөччүлэр бэс ыйын 28 күнүгэр киэһэ сэттэ уонна тоҕус анар чаастартан кинотеатрга көрсүһүүлэригэр ыалдьыттарбыт бэйэлэрин студияларын туһунан лиэнтэни итиэннэ Е. Пономаренко сүрүн оруоллаттан бирдэрин толорбут «Цыганка Аза» фильм көрдөрүллүөҕэ.

Айар бэлэхтүүн көрсүһүүлэр Дириҥнэ, Одьулуунна, Кытаанахха уонна Сылаҥна эмиэ буолуохтара.

С. ДАНИЛОВ.

ТУОРМАС БУОЛАР КҮРЭХТЭҺИИЛЭР

(Бүтүүтэ. Иннин 3-с стр. көр).

атын иллэҥ соҕус учуутал ыытта аҥыйах оҕону представитель оҥорон ыытан хонтуруоллаатыахха. Сорох көрүҥнэргэ, мэллаҕ буоллаҕына, чугастааҕы оскуола оҕолорун ступеннэрынан оҕолоруттэр ылаастарынан барыларын тиэйэн илдьэн көрсүһүннэрэн улахан күрэхтэһии курдук ыытыахха. Бары түмүктэрэ оскуолаларга анал стендэ оҥорон көрдэрэн иһиэхха.

БУ ТЭРЭЭҺИН ТУОХ ОРДУКТААҺЫЫ?

Бастакытынан, оройуон үөрэнээччилэрин барыларын хабан араас көрүҥнэриэн утумнаахтык дьарыктанылларан от-хаан оттуйан тогурччу сайдыылаах, доруобай дьоҥ иитиигэ сүрүн төлүү буолуо этэ. Нэдиэлэҕэ иккитэ ыытыллар физкультура уруоктара элбэх кодьүүһү биэрбэттэр, биир-икки фиэрун ыыахтара тиийбэт. Онон саҥа ньыманы киллэрии бу үлэҕэ барыылаас салаһааччылара, педколлектив уксэ кыттарын ыыталлыыр. Ама, хайа ылаас салаһааччыта ГТО-да оройуонна тиһэх буолуон баҕарыай? Маныы тэрээһин оройуон оҕолорун, барыларын биирдии ылаастарын, барыы оскуолаларын кэтэхтэн бүрэхтэһиигэ сирэй кэбүлүүр. Холобур ГТО-да оройуон чемпион оскуолата, ылаастара, тардыыыта, ыстаныыта, сүүрүүгэ... чемпион оҕото барыта биллэн иннитэ киэҥ көрүүгүүнү үөскэтэрин таһыын оҕолору коллективнай тыыҥа ылаас коллективын түмүүгэ улахан иитэр суоллаах буолуо этэ. Ити үсүһүнэн. Тиһэҕэр, күрэхтэһии түмүгэ орто кордоруунэн таһаарыллар буолан, оҕо ахсааныттан тутулуга суох буолуо. Барыы тэҥ балаһыанньалаллар, күннүүлэһии тахсыбат.

Ол эрээри, саамай ылаабыныйа, бу үлэни маныык хайысхалаахтык дьыгыаахтык сүүрүннэрэ туруоруу хас биирдии оҕо бэйэтэ ис сүрэҕиттэн ылыһан сарсыарда зарядкаттан саҕалаан утумнаахтык дьарыктаныан от-хаан оттуйан сайдыылаах, доруобай буоларыгар, спорка үөаарыллыытыгар, бэрэдэкэ тардыларыгар, өй-санаа оттуйан өссө сайдарыгар улахан торуттуйан буоларга саарбахтаммат.

ССКП КК олунньуташ ы (1988 с.) Пленума, ыччат доруобуйатын туһугарыыта, оскуола оҕолорун физическай иитии бошуруостарыгар улахан суолта биэрэн, киэҥ сорунтары туруорда. Онон бу үлэҕэ соҕун сүүрүннэрии киллэрэн саҥалыы үзэлиргэ уолдьаста. Бу бошуруоһу райОНО совета, общественность, учууталлар ортолоругар дьүүлэ туруоран, саҥаны атастаһыыны тэриннэххэ, сайтоох дьаһаллары ылыахха.

И. ПОНОМАРЕВ,
Кытаанах орто оскуолатын учуутала.

Дириҥ оскуолатын коллектива үлэ ветерана

ТОЛСТОУХОВА
Анна Николаевна

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн аймахтарыгар, билэр дьоннорутар дириҥ кутурданнарын тириэрдэллэр.

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

«САҺА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4015 экз.

ЗАКАЗ № 76. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».